

PROGRAMMA BOERENLANDBOUWCONFERENTIE 2025

Donderdag 30 januari

17:00	Welkom en aankomst
18:00	Avondeten
19:30	Open podium

Vrijdag 31 januari

8:00	Ontbijt
9:00	Inloop, inschrijven voor workshops
9:30	Plenair: boer zijn in systeemverandering
11:00	Workshopronde 1
12:30	Lunch
14:00	Workshopronde 2
16:00	Plenair: oogst
18:00	Avondeten
20:00	Live muziek en dans

Zaterdag 1 februari

8:00	Ontbijt
9:00	Kamers opruimen (uitcheck tijd is 11u)
9:30	Plenair: Samen verder voor Agro-ecologie
12:30	Lunch
14:00	Excursies

Plenaire gedeeltes vrijdag en zaterdag

Boer zijn in systeemverandering

Hoe is het om boer te zijn in een onvriendelijk systeem, hoe breng je dat dagelijks in de praktijk, en hoe combineer je dat met het grotere plaatje? Hoe combineer je ideologie met het leven van je boerenpraktijk?

Roos Saat: *activist bij o.a. Extinction Rebellion Landbouw en biodynamisch boer op Genneperhoeve*

Maria Inckmann van Gaalen: *biodynamisch boer van Noorderlicht en activist*

Samen verder voor Agro-ecologie

Als individuele boer op jouw plek ben je deel van een groter geheel. Hoe kan je zonder dat je per se je erf af hoeft toch bijdragen aan systeemverandering? In deze sessie kijken we naar hoe we kunnen bijdragen op verschillende manieren zonder onze eigen focus op de boerderij te hoeven verliezen.

Robin Ramael: *Stroomversnellers*

Workshopronde 1 Vrijdag 31 januari 11:00 - 12:30

<p>1 Leve de Bodem! Bekijk het Bodemleven door de microscoop Neem een handje van je eigen grond in een leeg potje mee. In deze workshop kijken we letterlijk naar de bodem en hoe het leven daarin zorgt voor ons voedsel. Want net als de biodiversiteit boven de grond, zorgt de biodiversiteit onder de grond voor een de groei van het leven, de planten en dieren die wij weer eten. Een (regen)worm en wat pissebedden zijn met het blote oog nog wel te zien, maar wat dacht je van de duizenden micro-organismen die ervoor zorgen dat de grond van voedzaam is en blijft? Met de microscoop krijg je met eigen ogen te zien wat er allemaal ondergronds gebeurt. We gaan met elkaar in gesprek over de fascinerende wereld onder onze voeten en hoe we ons als mens verhouden tot het Bodemleven.</p>	<p>Benthe van Wallenburg: <i>CSA De Volle Grond en stichting In Goede Aarde</i></p>
<p>2 Vrouw* zijn in de landbouw Hoe is het om je als vrouw* in een vaak door mannen gedomineerde landbouwwereld te bewegen? Wat kom je tegen? Hoe ga je met uitdagingen om? Denk bijvoorbeeld aan gereedschappen en machines, fysieke uitdagingen zoals zwangerschap, overgang etc. Wat zijn de dingen die vrouwen expliciet kunnen brengen aan wat er nodig is in de landbouw? Open uitwisselen vanuit ervaring. Iedereen is welkom.</p>	<p>Esther Kuiler: <i>Bio tuinderij de Ommuurde Tuin</i></p>
<p>3 Solidaire vergoeding Solidaire betaling is een manier om eerlijker geld te verdienen in de landbouw en om mensen eerlijker te laten betalen. Waarom zou je het doen en hoe start je er mee? Wat zijn uitdagingen? Wat werkt? En wat zijn de voor- en tegens in vergelijking met andere vormen van solidaire landbouw, zoals bijvoorbeeld produceren voor voedselbanken? Gesprek over hoe we zelf een eerlijke prijs voor ons voedsel kunnen organiseren.</p>	<p>Fernande Pool: <i>CSA Het Heerlijke Land</i></p>
<p>4 Overname van de boerderij Op welke manier kan je je levenswerk, je boerderij, loslaten en aan een nieuwe generatie overdragen? Wat komt daarbij kijken? Hoe kan de nieuwe generatie zich opstellen om dit proces goed te doorlopen? Hoe zoek je met elkaar de weg in deze vaak complexe processen? We delen ervaringen en inzichten en gaan met elkaar in gesprek .</p>	<p>Joanne Malotoux: <i>Burgerboerderij de Patrijs</i></p> <p>Marcha van Wijk: <i>onderzocht boerderij overnames</i></p>
<p>5 ZZP-er in de landbouw: wat verandert er? Allerlei berichten doen de ronde over nieuwe regels voor ZZP-ers. Hoe zit het nou eigenlijk? Waar moet je rekening mee houden als zelfstandige boer? En als ingehuurde ZZP-er? Geldt er een minimumuurtarief? En als ZZP niet meer zou kunnen, wat dan wel?</p> <p>In de workshop "ZZP in de kleinschalige landbouw" hoor je hier meer over. Kom voor informatie en samen zoeken naar wat voor jouw bedrijf de beste oplossing is.</p>	<p>Agnita Souman: <i>expert HR en ZZP</i></p>
<p>6 Hoe kunnen we onze boerderijen meer inclusief maken? Wil je dat jouw boerderij een veilige en aangename werkplek is/wordt voor trans- en queer personen? Maar weet je niet goed hoe je dit bereikt, of vraag je je af waar jouw eventuele blinde vlekken zitten? In deze workshop leer je wat uitdagingen van trans- en queer personen op boerderijen zijn. We gaan oefenen met het gebruiken van voornaamwoorden, namen en genderneutrale taal, en leren hoe je trans-personen kan steunen. Er is ruimte om fouten te maken en ervan te leren, en om te reflecteren op de situatie op jouw boerderij en hoe je het kan verbeteren.</p>	<p>Sage: <i>ASEED en Mycelia van Hoop</i></p> <p>Chip: <i>coördinator Toekomstboeren</i></p>

Workshopronde 2 Vrijdag 31 januari 14:00 - 15:30

1 **Intervisie: hoe gaat dat?**

Binnen de BD-vereniging wordt de beroepsontwikkeling als zeer waardevol ervaren en een belangrijk onderdeel hiervan zijn intervisiegroepen. Hierbij komt een groep boeren over langere tijd geregeld bij elkaar om via een vast patroon dingen waar ze tegenaan lopen te bespreken en elkaar te ondersteunen. We zien deze behoefte ook binnen de bredere agro-ecologische beweging en daarom hebben we Marion Schoenmaker uitgenodigd om ons hier meer over te vertellen en ons te begeleiden in wat intervisie oefeningen.

Marion
Schoenmakers:
*Kwekerij
Boomkroon,
intervisie coach*

2 **Winterteelten**

Door: Luuk Schouten

De (on) mogelijkheden van winterteelten en wat zijn beperkende factoren: hoe teel je jaarrond, hoe ga je om met gebrek aan daglicht, welke technieken kan je gebruiken?

Luuk Schouten:
*Tuinderij
Eyckenstein en
Biotuinders*

3 **Als agroecologisch boer omgaan met een vijandige omgeving**

Als je als boer meer naar buiten treedt met je standpunten, kan dit tot intimiderende reacties van naasten of burens leiden. We starten vanuit onze eigen ervaring om samen te komen tot het begin van een constructieve manier om hiermee om te gaan: wil je het gesprek aangaan, of net grenzen stellen? En als je bereid bent om je inzet voor ecologische landbouw met hen te bespreken, hoe doe je dat dan op een manier die niet uit de hand loopt en ruimte heeft voor zowel hun als jouw standpunt?

Robin Ramael:
Stroomversnellers

4 **Hoe word je niet overspannen als boer?**

Samen met therapeut Andrea Maussen kijken we naar signalen van stress, hoe je die kunt herkennen en wat je eraan kan doen. Ook doen we een paar simpele oefeningen om via het lichaam weerbaarder te worden tegen overmatige spanning tijdens het werk als boer.

Andrea Maussen:
*holistisch
massagetherapeut*

5 **Biologisch én zonder dierlijke mest: kan dat?**

Dat het absurd is om kunstmest in fabrieken te maken en veevoer uit andere ecosystemen te onttrekken weten we. Maar hoe zou de kringloop eruitzien als we ook de dierlijke mest skippen uit het geheel? Biologisch en veganistisch akkerbouwer Joost van Strien heeft hier nu meerdere jaren ervaring in en deelt graag de uitdagingen, dilemma's én het plezier van voedsel produceren zonder dierlijke mest. Leuk als je ook komt!

Joost van Strien:
*biologisch
akkerbouwer
Zonnegoed en
actief bij Biovegan
netwerk*

Werkgroepen zaterdag 1 februari tweede helft ochtend

1 Op weg naar 100% duurzame landbouw "100% duurzame landbouw is landbouw die geen schade toebrengt aan de omgeving; niet op 10 meter afstand, niet op 10 km en niet op 10.000 km." Welke maatregelen kunnen we van overheden eisen om te zorgen voor 100% duurzame landbouw? Kan dit via accijnzen? Jan Wieringa is overtuigd dat dit het beste instrument is: mensen zullen dan de goedkopere duurzame producten gaan kopen, de duurdere niet-duurzame producten zullen dan niet eens op de markt komen. In deze sessie willen we dit lobby idee verder aanscherpen.	Jan Wieringa: <i>biodynamisch boer van Veld en Beek en actief in de federatie voor agroecologische boeren</i>
2 Agro-ecologie en activisme Naast werken aan systeemverandering door onze boerderijen en tuinderijen vorm te geven is het soms ook nodig ons scherp uit te spreken tegen de agro-industrie. Extinction Rebellion Landbouw is hier ervaren in: zij voeren actie om zeker niet individuele conventionele boeren maar zeker wel agro-industriële spelers speels, vriendelijk én scherp aan te moedigen minder uitbuitend en minder giftig te worden. In dit gesprek wisselen we uit over lopende acties en brengen we nieuwe ideeën verder door als activisten en agro-ecologische boeren onderling uit te wisselen.	Lotte Opdam: <i>actief bij Extinction Rebellion Landbouw</i>
3 Witheid en racisme in de landbouw Hoe kunnen we onze boerderijen diverser maken? Waar speelt bij ons onbedoeld (institutioneel) racisme? Hoe herken je dat en wat kun je eraan doen? Open gesprek voor verkenning en reflectie.	Chip: <i>coördinator Toekomstboeren</i>
4 Caring Farmers ontmoet agro-ecologische boeren: hoe kunnen we onze stem sterker laten horen? Wat houdt de boeren van Caring Farmers bezig? Wat is voor de agro-ecologische beweging belangrijk om ons over uit te spreken? In deze sessie wisselen we ervaring uit over hoe we ons beter gezien en gehoord kunnen krijgen.	Marga Witteman: <i>Caring Farmers</i>

Excursies zaterdag 1 februari 14:00

1 **Tuinderij Eyckenstein**

De tuinderij is biologisch gecertificeerd en ligt op Landgoed Eyckenstein aan de rand van Maartensdijk. Op 0,75 hectare telen zij een grote diversiteit aan groenten, zowel in de volle grond als in drie tunnels, twee historische kassen en elders nog in een kas van 500 m². De belangrijkste afzet is verkoop op de tuinderij zelf. Daarnaast leveren ze aan een paar restaurants en de lokale Ekoplaza. Voor zowel de tuinders als de klanten staat de smaak van de groenten voorop, dus doen ze veel aan eigen opkweek. Zo kunnen ze de lekkerste rassen kiezen die het beste gedijen op hun zandgrond.

Tuinder Luuk Schouten zal ons alles vertellen over de tuinderij, de geschiedenis, wat goed gaat en waar hij tegenaan loopt. Over dat laatste wil hij graag in gesprek gaan met de deelnemers over arbeidsintensiviteit op een kleine tuinderij. Hoe kan je binnen de keuze voor kleinschalig en weinig mechanisatie toch efficiënt werken?

Tuinderij Eyckenstein,
Dorpsweg 264 in
Maartensdijk.

*45 minuten lopen van het
Koos Vorrinkhuis en met
voldoende
parkeergelegenheid.*

- 2 **De Hondspol** is een autonome, kleinschalige biodynamische zorgboerderij aan de rand van Driebergen-Rijsenburg met een grote diversiteit aan activiteiten. Zo zijn er 1,5 hectare tuinbouw met 60 gewassen, 60 MRIJ koeien, 70 varkens, 170 kippen, 30 schapen, een aantal geiten, een boerderijwinkel en een zuivelmakerij. Dit alles op 90 hectare grond en bestierd door een hecht team.

Dit team bestaat uit de boeren, tuinders en de cliënten (ook wel meewerkers genoemd) die op de boerderij een woon-werkgemeenschap vormen. Ze zijn met recht een zorg-boerderij te noemen, waarbij de zorg en de boerderij op gelijke voet staan en elkaar nodig hebben. De plek bestaat sinds 1984 en heeft in 2016 met steun van BD grondbeheer, klanten en vrienden zijn huidige autonome vorm gekregen.

Tuinders Martijn en Fenna zullen ons rondleiden en alles vertellen over deze bijzondere plek.

De Hondspol, Gooyer
Wetering 24,
Driebergen-Rijsenburg.

*40 minuten rijden vanaf het
Koos Vorrinkhuis, carpoolen
spreken we af tijdens de
lunch zaterdag.*

de BioTuinders
Vereniging van biologische tuinders

Biodynamische
Vereniging